

МОН УКРАЇНИ
УМАНСЬКИЙ НАЦІОНАЛЬНИЙ УНІВЕРСИТЕТ
(УНУ)

ЗАТВЕРДЖУЮ

Голова приймальної комісії УНУ

Олена ЯРОШИНСЬКА

28.05. 2026

ПРОГРАМА ПРЕЗЕНТАЦІЇ ДОСЛІДНИЦЬКОЇ ПРОПОЗИЦІЇ
зі спеціальності Е2 «Екологія» для конкурсного відбору для здобуття
ступеня доктора філософії

Голова предметної комісії

(підпис) Сергій СОНЬКО

Умань – 2026

Укладачі: д. геогр. н., професор Сергій СОНЬКО (гарант освітньо-наукової програми); д. геогр. н., доцент Ірина КРАВЦОВА, к. с.-г.н., доцент Алла БАЛАБАК.

Схвалено науково-методичною комісією факультету біоресурсів і природокористування (протокол № 5 від 01 травня 2026 р.).

Схвалено вченою радою факультету біоресурсів і природокористування (протокол № 6 від 01 травня 2026 р.).

ЗМІСТ

ВСТУП

- 1. ОРІЄНТОВНІ ТЕМАТИЧНІ НАПРЯМИ ДОСЛІДНИЦЬКОЇ ПРОПОЗИЦІЇ**
- 2. ВИМОГИ ДО СТРУКТУРИ ТА ОФОРМЛЕННЯ ДОСЛІДНИЦЬКОЇ ПРОПОЗИЦІЇ**
- 3. КРИТЕРІЇ ОЦІНЮВАННЯ ДОСЛІДНИЦЬКОЇ ПРОПОЗИЦІЇ**
- 4. СПИСОК РЕКОМЕНДОВАНОЇ ЛІТЕРАТУРИ**

ВСТУП

Вступ до Уманського національного університету (далі – УНУ) з метою підготовки в аспірантурі здійснюється на конкурсній основі відповідно до Порядку підготовки здобувачів вищої освіти ступеня доктора філософії та доктора наук у закладах вищої освіти (наукових установах), затверджених постановою Кабінету Міністрів України від 23 березня 2016 року № 261 (в редакції постанови Кабінету Міністрів України від 19 травня 2023 року № 502), Умов прийому на навчання до закладів вищої освіти, затверджених МОН, і Правил прийому до УНУ, затверджених Вченою радою УНУ.

Прийом на навчання для здобуття ступеня доктора філософії здійснюється за результатами вступних випробувань, зокрема, презентації дослідницької пропозиції чи досягнень.

Презентація дослідницької пропозиції чи досягнень – форма вступного випробування, що передбачена під час вступу до УНУ для здобуття освітньо-наукового ступеня доктора філософії, яка полягає в заслуховуванні, обговоренні та оцінюванні наукового повідомлення вступника.

Презентація дослідницької пропозиції чи досягнень готується вступником до аспірантури особисто і є стислим викладом науково-дослідних ідей стосовно розуміння та перспектив дослідження обраної наукової тематики (теми).

Метою презентації дослідницької пропозиції є встановлення рівня обізнаності вступника та вміння застосовувати отримані знання у наукових дослідженнях; визначення здатності вступника виокремлювати, систематизувати, розв'язувати, презентувати актуальні проблеми обраної наукової тематики (теми), критично оцінювати результати науково-дослідної роботи, визначати перспективи подальших наукових досліджень із дотриманням належної академічної та професійної доброчесності.

Завданням презентації дослідницької пропозиції є:

- виявлення у вступника здібностей щодо здійснення науково-дослідницької діяльності за обраною науковою тематикою (темою), системності та послідовності мислення, глибини її розуміння;
- оцінка вміння презентувати матеріал і брати участь у наукових дискусіях.

У дослідницькій пропозиції обґрунтовується актуальність наукової тематики (теми) та методологія її дослідження, викладаються основні завдання та можливі шляхи їх розв'язання, визначаються об'єкт і предмет дослідження, відображаються очікувані наукові результати.

Дослідницька пропозиція має характер творчої самостійної роботи. Виклад матеріалу не обмежується лише описовим підходом до розкриття обраної тематики (теми), а повинна відображати авторську аналітичну оцінку стану досліджуваної проблеми й власну точку зору вступника на можливі варіанти її вирішення.

1. ОРІЄНТОВНІ ТЕМАТИЧНІ НАПРЯМИ ДОСЛІДНИЦЬКОЇ ПРОПОЗИЦІЇ

Презентація дослідницької пропозиції чи досягнень повинна відповідати науковій тематиці, визначеній відповідною освітньо-науковою програмою.

Представлена вступником дослідницька пропозиція у запропонованому формулюванні та змістовній інтерпретації не обов'язково повинна стати темою дисертаційного дослідження у разі зарахування до аспірантури.

Орієнтовна тематика дослідницьких пропозицій

1. Спеціалізація особистих селянських господарств як основа формування екологічно толерантних агроєкосистем Черкаської області.
2. Дослідження екологічно-залежної захворюваності на територіях старого сільськогосподарського освоєння (Черкаська область).
3. Алелопатичні аспекти формування сталих агроєкосистем в органічному землеробстві.
4. Еколого-біологічні закономірності трансформації структури деревних насаджень в урбоєкосистемі міста Умань.
5. Моніторинг стану та екологічних функцій лісових масивів рекреаційного призначення в умовах урбанізаційного тиску

2. ВИМОГИ ДО ПРЕЗЕНТАЦІЇ ДОСЛІДНИЦЬКОЇ ПРОПОЗИЦІЇ ЧИ ДОСЯГНЕНЬ

Дослідницька пропозиція – це наукова доповідь тривалістю до 10 хвилин, підготовлена вступником до аспірантури, що є стислим викладом науково-дослідних ідей стосовно розуміння та перспектив дослідження обраної наукової тематики (теми). Доповідь повинна демонструвати наукову обізнаність вступника, розуміння змісту дослідження обраної наукової проблеми, володіння методикою проведення науково-дослідницької роботи.

Орієнтовна структура презентації дослідницької пропозиції чи досягнень містить наступний рекомендований перелік компонентів:

- обґрунтування актуальності обраної теми;
- ступінь її розробленості у наукових дослідженнях;
- основні завдання та можливі шляхи їх вирішення;
- об'єкт і предмет дослідження;
- передбачувана структура наукового дослідження;
- інформація про наукові досягнення, опубліковані наукові праці.

Презентація дослідницької пропозиції чи досягнень включає доповідь вступника та відповіді запитання на поставлені членами предметної комісії.

3. КРИТЕРІЇ ОЦІНЮВАННЯ ПРЕЗЕНТАЦІЇ ДОСЛІДНИЦЬКОЇ ПРОПОЗИЦІЇ ЧИ ДОСЯГНЕНЬ

Презентація дослідницької пропозиції чи досягнень оцінюється предметною комісією з відповідної спеціальності, склад якої затверджується наказом ректора УНУ.

За результатами презентації дослідницької пропозиції чи досягнень виставляється оцінка за шкалою 100 – 200 (з кроком не менше ніж в один бал) або ухвалюється рішення про негативну оцінку («незадовільно»). Мінімальна кількість балів, із якою вступник допускається до участі у конкурсному відборі – 100.

Критерії оцінювання презентації дослідницької пропозиції чи досягнень

Кількість балів	Характеристики відповіді
181-200	Вступник послідовно і логічно виклав у презентації пропозиції матеріал щодо обґрунтування тематики наукового дослідження, його актуальності, стану розробки в наукових дослідженнях; можливі шляхи розв'язання поставлених завдань. Пропозиція відрізняється повнотою та достовірністю використаної інформації; логічністю структури; композиційною цілісністю; наявністю критичної оцінки наведених відомостей; аргументованістю висновків; чіткістю та лаконічністю викладу; грамотністю та відповідністю викладу нормам української мови й академічного стилю. Під час обговорення і запитань вступник виявив глибоке і повне осмислення змісту матеріалу, в якому він легко орієнтується, володіння поняттєвим апаратом. Відповіді на запитання вступника вказують на здатність до аналізу й інтерпретації обраного предмета дослідження, відмінне володіння навичками логічного і послідовного викладу матеріалу.
141-180	Зроблено послідовне та логічне викладення матеріалу. Подання задуму автора є максимально зручним для сприйняття науковою аудиторією. Пропозиція характеризується повнотою та достовірністю використаної інформації; логічністю структури; композиційною цілісністю; наявністю критичної оцінки наведених відомостей; аргументованістю висновків; чіткістю та лаконічністю викладу; грамотністю та відповідністю викладу нормам української мови та академічного стилю. Вступник виявив достатнє опанування змісту матеріалу, в якому він легко орієнтується, володіння поняттєвим апаратом, уміння пов'язувати теорію з практикою, висловлювати та обґрунтовувати свої судження, але у пропозиції та під час обговорення трапляються окремі неточності (похибки). Відповіді на запитання вступника засвідчують задовільний рівень концептуальних, теоретичних і методологічних знань і здатності до їх засвоєння й інтерпретації, а також достатнє володіння навичками логічного та послідовного викладу.
100-140	Вступником продемонстровані знання та розуміння основних положень представленої дослідницької пропозиції, її актуальність, стан розробки у наукових дослідженнях, можливі шляхи розв'язання поставлених завдань. Проте, виклад матеріалу в пропозиції та під час обговорення неповний і непослідовний; зустрічаються неточності у визначенні понять, виявлено нездатність доказово обґрунтувати свої судження. Відповіді вступника вказують на досить низький рівень засвоєння програмного матеріалу і здатності до його засвоєння й інтерпретації, прийнятне володіння навичками логічного і послідовного викладу та його оформлення.
0-99	Вступником продемонстровано недостатній рівень знань і розуміння основних положень представленої дослідницької пропозиції, недостатнє володіння навичками логічного і послідовного викладу матеріалу. Відповіді вступника неправильні, недостовірні, характеризуються недостатнім рівнем обґрунтованості й аргументованості.

4. СПИСОК РЕКОМЕНДОВАНОЇ ЛІТЕРАТУРИ

1. Адаптація агротехнологій до змін клімату: ґрунтово-агрохімічні аспекти: моногр.; за наук. ред. С. А. Балюка, В. В. Медведєва, Б. С. Носка. Харків: Стильна типографія, 2018. 234 с.
2. Білявський Г.О., Бутченко Л.І. Основи екології: теорія та практикум. Навчальний посібник. Київ: Лібра, 2006. 368 с.
3. Боярин М.В., Нетробчук І.М. Основи гідроекології: теорія й практика: навчальний посібник. Луцьк: Вежа-Друк, 2016. 365 с.
4. Глобальні проблеми сучасності Підручник Кол. авт.; за ред. В.С. Бакірова (голова), А. П. Голікова, О. А. Довгаль, В. А. Пересадько, В. І. Сідорова Харків : ХНУ імені В. Н. Каразіна, 2019. 632 с.
5. Гриб О.М., Белов В.В., Отченаш Н.Д. Оцінка, прогнозування та управління якістю водних ресурсів: конспект лекцій. Одеса: ОДЕКУ, 2015. 121 с.
6. Ґрунтові ресурси України: збалансоване використання, прогноз та управління: моногр.; за наук. ред. С. А. Балюка, М. М. Мірошніченка, Р. С. Трускавецького. Харків: ФОП Бровін О.В., 2020. 260 с.
7. Екологічна безпека: підручник / В.М. Шмандій, М.О. Клименко, Ю.С. Голік та ін. Херсон: Олді-плюс, 2013. 366 с.
8. Екологічна безпека та економіка: монографія / М.І. Сокур, В.М. Шмандій, Є.К. Бабець, В.С. Білецький, І.Є. Мельнікова, О.В. Харламова, Л.С. Шелудченко. Кременчук: ПП Щербатих О.В., 2020. 240 с.
9. Екологічні основи збалансованого природокористування у агросфері: навчальний посібник / за ред. проф. С.П. Сонька та доц. Н.В. Максименко. Харків : ХНУ імені В. Н. Каразіна, 2015. 568 с.
10. Еколого-токсикологічна оцінка якості компонентів довкілля: практикум / О.М. Крайнюков, І.А. Кривицька. Харків : ХНУ імені В. Н. Каразіна, 2020. 56 с.
11. Еколого-токсикологічна оцінка якості поверхневих вод, ґрунтів та донних відкладень : навчально-методичний посібник / уклад. О.М. Крайнюков, А.М. Крайнюкова, І.А. Кривицька. Харків : ХНУ імені В. Н. Каразіна, 2020. 100 с.
12. Клименко М.О., Залеський І.І. Техноекологія: підручник. Херсон: ОЛДІ ПЛЮС, 2017. 348 с
13. Крайнюков О.М. Хімічна екологія : навчальний посібник. Харків : ХНУ імені В.Н. Каразіна, 2021. 148 с.
14. Кучерявий В.П. Урбоекологія. Львів: Світ, 1999. 372 с.
15. Кучер Л. Ю., Кучер А. В. Економіка природокористування: навч. посібник. 2-е вид. перероб. і доп. Харків: ФОП Федорко М. Ю., 2021. 302 с.
16. Лико С.М., Суходольська І.Л. Гідроекологія: навчальний посібник. Київ: Кондор-Видавництво, 2017. 186 с.

- 17.Максименко Н. В. Ландшафтно-екологічне планування: теорія і практика : монографія Х.: ХНУ імені В. Н. Каразіна, 2017. 216 с.
- 18.Максименко Н. В. Метеорологія і кліматологія: підручник. Харків : ХНУ імені В. Н. Каразіна, 2022. 256 с.
- 19.Максименко Н.В., Гуцуляк В.М., Дудар Т.В. Ландшафтна екологія: Підручник для студентів вищих навчальних закладів. Харків: ХНУ імені В. Н. Каразіна, 2015. 282 с.
- 20.Методи вимірювання параметрів навколишнього середовища: дистанційні методи : підручник / А. Н. Некос, А. Б. Ачасов, Е. О. Кочанов. Х. : ХНУ імені В. Н. Каразіна, 2017. 244 с.
- 21.Надзвичайні ситуації та цивільний захист населення: навчальний посібник. / С. П. Сонько, О. В. Василенко, О.А. Балабак, А. В. Балабак, І. М. Гурський, О. В. Нікітіна, Н. О. Шевченко, С. П. Огілько. – Умань: Видавець Сочінський М. М.», 2025 – 325 с.
- 22.Некос А.Н. Екологія людини : підручник [для студ. вищ. навч. закл.] / А. Н. Некос, Л. О. Багрова, М. О. Клименко. 2-ге вид. Х. : ХНУ імені В. Н. Каразіна, 2013. 284 с.
- 23.Некос В.Ю. Загальна екологія: підручник. Харків: ХНУ ім. В.Н. Каразіна, 2011. 596 с.
- 24.Нормування антропогенного навантаження на навколишнє середовище: підручник для студентів вищих навчальних закладів / Н.В. Максименко, О.Г. Владимірова, А.Ю. Шевченко, Е.О. Кочанов // 3-те вид., доп. і перероб. Харків : ХНУ імені В. Н. Каразіна, 2016. 264 с.
- 25.Петлін В. М. Конструктивна географія. Навчальний посібник. Львів : Видавничий центр ЛНУ ім. Івана Франка, 2010. 544 с.
- 26.Романенко В.Д. Основи гідроекології: Підручник. Київ: Обереги, 2001. 728 с.
- 27.Системний аналіз якості навколишнього середовища: підручник / Т.А. Сафранов, Я.О. Адаменко, В.Ю. Приходько та ін. Одеса: Екологія, 2015. 244 с.
- 28.Сонько С.П. Експрес-оцінка екологічного впливу галузей сільського господарства на агроландшафти Черкаської області. Навчальна презентація : Підбірка наочного навчального матеріалу кафедри екології та безпеки життєдіяльності. УНУС, Умань, 2018. URL: <http://lib.udau.edu.ua/handle/123456789/6622>.
- 29.Сонько С.П. Методичні вказівки до самостійної роботи студентів з дисципліни «Геоінформаційні системи в екології» для здобувачів вищої освіти ОКР бакалавр, спеціальності 101 «Екологія», освітньої програми «Екологія». Умань: Уманський НУС. 2020. 16 с. URL: <http://lib.udau.edu.ua/handle/123456789/8962>
30. Сонько С.П. Новітні екологічні технології: можливості і застереження. Навчальна презентація з дисципліни «Технології захисту довкілля»: Підбірка наочного навчального матеріалу кафедри екології та безпеки

- життєдіяльності. УНУС, Умань, 2017. URL: <http://lib.udau.edu.ua/handle/123456789/6116>
31. Суханова І.П., Сонько С.П., Василенко О.В. Моніторинг навколишнього середовища. Навчальний посібник. Умань: Ред.-вид.центр УНУС. Умань, 2019. 186 с.
 32. Техноекологія: підручник / За ред. Мальованого М.С. Херсон: Олді-Плюс, 2014. 616 с.
 33. Хилько М.І. Екологічна безпека України: навчальний посібник. Київ, 2017. 266 с.
 34. Юрасов С.М., Сафранов Т.А., Чугай А.В. Оцінка якості природних вод: навчальний посібник. Одеса: Екологія, 2012. 168 с.
 35. Applied Ecology and Environmental Management. URL: <https://www.routledge.com/Applied-Ecology-and-Environmental-Management/bookseries/CRCAPPECOENV>
 36. Handbook for Saline soil management. Eurasian Soil Partnership implementation plan; eds: R. Vargas, E. I. Pankova, S. A. Balyuk, P. V. Krasilnikov, G. M. Khasankhanova. Rome: FAO, 2018. 132 p.
 37. Hermann Remmert. Ecology: A Textbook 1st Edition. URL: <https://www.amazon.com/Ecology-Textbook-Hermann-Remmert/dp/3540100598>
 38. Foundations of Ecology: classic papers with commentaries. URL: <https://press.uchicago.edu/ucp/books/book/chicago/F/bo3613618.html>
 39. Kucher A. Sustainable soil management in the formation of competitiveness of agricultural enterprises: monograph. Plovdiv: Academic publishing house «Talent», 2019. 444 p. URL: <https://doi.org/10.13140/RG.2.2.19554.07366>
 40. Kucher A., Kucher L., Broiaka A. Conceptualizing of sustainable management of soil organic carbon. Soils Under Stress; eds. Y. Dmytruk, D. Dent. Cham: Springer, 2021. P. 3–16. URL: https://doi.org/10.1007/978-3-030-68394-8_1
 41. Odum E.P. Fundamentals of Ecology, 3rd Edition, W.B. Saunders Company, Philadelphia-London-Toronto, 1971. URL: [https://www.scirp.org/\(S\(i43dyn45teexjx455qlt3d2q\)\)/reference/ReferencesPapers.aspx?ReferenceID=651607&utm_campaign=296533276_16801096996&utm_source=lixiaofang&utm_medium=adwords&utm](https://www.scirp.org/(S(i43dyn45teexjx455qlt3d2q))/reference/ReferencesPapers.aspx?ReferenceID=651607&utm_campaign=296533276_16801096996&utm_source=lixiaofang&utm_medium=adwords&utm) (Accessed 22 March 2021),
 42. Michael Begon, Colin R. Townsend, John L. Harper. Ecology: from individuals to ecosystems. URL: <https://www.amazon.com/ecology-individuals-ecosystemsmichael-begon/dp/1405111178> (Accessed 22 March 2021).